

Het nadrukken van den inhoud van dit blad is verboden overeenkomstig de Wet op het Auteursrecht.

Abonnementsprijs: franco aan huis, per drie maanden f1.50 bij vooruitbetaling voor het Buitenland en Ned.-Indië per jaar f7.20 bij vooruitbetaling. Afzonderlijke nummers f —.15.

Advertentie: van 1 tot 8 regels f1.30, met in begrip van bewijfsnummer, voor elke regel meer f .20. Aanvragen en vermelding van liefdesgeven f .12 per regel.

III.

Die zal mijnen naam een
huis bouwen; en Ik zal den
stoel zijns koninkrijks bevestigen
tot in eeuwigheid.

Doch al moet het nu zonder voorbehoud toegejuicht, dat diensengevolge althans in de geloovige kringen ook hier te lande, het Oude Testament in gebruik en in ere bleef, ontkend kan niet, dat dit van achten bleek ook zijn schaduwzijde te hebben. Het bestendig gebruik van beide Testamenten toch heeft er maar al te zeer toe geleid, om het zeer aanmerkelijk verschil tusschen de oude en de nieuwe beëdeling uit het oog te doen verliezen. Steeds meer toch legde men op de beëdeling van het Oude Testament nadruk, niet in Roomschen, maar dan toch in eenzijdigen zin. Van Roomsche zijde voelde men steeds de neiging om de sterk gekleurde priesterlijke bediening van Tabernakel en Tempel, natuurlijk gemoderniseerd, ook in de Christelijke Kerk te doen naleven. De altaardienst der Roomsche Kerk, met alles wat dien altaardienst

In hooge mate blijft 't dan ook opmerkelijk, dat het Calvinisme van huis uit eenzijdig zeer sterk aan het Oude Testament bleef hechten, en toch anderzijds met den cultus-vorm van de Oude Bedeeeling in zoo volstrekten zin brak. Dit pleit ongetwijfeld voor het hoog geestelijk karakter, dat van meetaf de Calvinistische hervorming bezield. Men ging hierbij uit van het feit, dat de Christus, ten aanhoore van zijn discipelen, formeel met de Sinaitische bedeeeling gebroken had. Het Oud-Testamentisch officieel karakter, dat aan den Tempel eigen was, stond, naar luide van Jezus stellige aankondiging, te loor te zullen aan. Het kon geen stand houden. Dit nu hadden zelfs de discipelen niet van meet af in zijn volle consequentie verstaan, zoodat ze in den Tempel, als we ons zoo mogen uitdrukken, ook met de Nieuw-Testamentische bedeeeling huizen bleven. Eerst toen de Heidenen zich bij de Christelijke bedeeeling voegden, is dit bijkens Handelingen X en Paulus optreden te Antiochie, gewijzigd, en op wat men het Synodaal Convent te Jerusalem pleegt te noemen, bijkens Hand. XV, in den grond gewijzigd. Al is 't dan ook, dat zelfs Paulus later Timotheus liet besnijden, en in den Tempel een gelofte deed, ten slotte liep 't er dan toch op uit, dat in steeds meer officieelen zin met den Tempeldienst gebroken werd, vooral toen in 70 de Tempel zelf wegviel. Van uit dit oogpunt bezien, ligt er dan ook niets bevreemdends in, dat de Calvinisten van ouds den Tabernakel- en Tempelvorm van het Oude Testament als verouderd ter zijde hebben gezet, en het ook in Rome niet konden toelieden, dat het voor zoo onmerklijk deel de oud-Israelitische gebruiken en vormen had bestendigd. De feil, die hierbij insloep, was, alleen, dat men al te zeer verzuimde eenpariglijk Nieuw-Testamentische usantien voor de oude in plaats te stellen. De uitkomst hiervan toch was, dat men eindigde met geheel vormeloos op te treden, en het in letterlijken zin aan elke stads- of dorpsgemeente over te laten, op wat wijs men den eeredienst wilde inrichten. Wel ging Calvijn zelf in de hieruit voortvloeiende veronachtzaming van den vorm niet zoover als zijn latere volgelingen, maar te ontkennen viel dan toch niet, dat allengs de gewoonte ingang vond, om den vorm ten eenenmale te verwaarloosen. En al moet nu toegegeven, dat zulks voor een kleine, geestelijk hoogstaande gemeente geen gevaar oplevert, toch gevoelt men hoe het insluipen van de volstrekte vormeloosheid in Kerken van zekere uitbreiding, en waarin lang niet alle leden zoo hoog staan, zeer ernstig gevaar kan opleveren. Zelfs de algeheele verwaarloozing van het Heilig Avondmaal is hiervan voor niet zoo kleinen kring van Calvinisten het droeve gevolg geweest. We zeggen daarom niet, dat men in de Lutherische Kerk met het kiezen van een benaalden vorm zoo

Maar anders stond het uiteraard met de Kerk van het Oude Verbond, en daarom kon het niet anders dan als een zeer ernstig feil beschouwd worden, dat men op zijn plaatselijke Kerk in ons land, in Frankrijk, in Engeland enz. den regel van leven zocht toe te passen, die in het Oude Testament voor Israël gold. Men vergisde zich ten deze niet. Zoo men teruggaat op de dagen der Patriarchen, toen de twaalf stammen nog alle saam medewerkten om de eenheid van Israël te doen uitkomen, was er in zekeren zin nog een local bestuur voor de Kerken van alle deze twaalf stammen. Wel niet zo, dat deze stamkerken in een enkel stad of in een enkel dorp gevestigd waren. Zelfs naar deze opvatting zijn er in Israël nooit meer dan twaalf, of wil men na de splitsing van Efraim en Manasse, nooit meer dan dertien Kerken geweest, waarvan Levi dan weer afvalt, zoodat het cijferzich ten slotte toch weer op twaalf Kerkden terugstrekt. Hier

Hoe ingrijpend deze lotswisseling op geheel de geschiedenis van het volk van Israël inwerkte, behoeft hier geen nadere uiteenzetting. Alleen op de conclusie komt 't dan ook aan, **en** die conclusie kan geen andere zijn, dan dat in het toenmalige heilige land de praeformatie, al men zoo wil, van de plaatselijke latente Kerken eeniglijk in de Synagoge gegeven was. Daar nu echter de Synagogen geen geestelijke, van Godswge gegeven instellingen waren, maar voor niets anders konden gelden dan voor het product van Israëls verval en geestelijke verdeeldheid, behoeft het geen nader betoog, dat onze Calvinistische theologen zich nimmer op deze plaatselijke Synagogen konden beroepen, om aan de instelling van het Kerkelijk leven een hooger karakter te verleenen. Hierop beriep men zich dan ook niet, doch verwees steeds naar de Kabaal en den Tabernakel als de van Godswge ingestelde Kerkelijke formatie, teneinde daaruit dan de teekenen en de handeling van zijn eigen Calvinistische Kerken af te leiden. Zoo vergeleek men met elkander tweelei soort Kerken, de Kerk van het Oude en de Kerk van het Nieuwe Verbond, hoewel het nauwelijks aanwijzing behoeft, dat die beide Kerken in aard en wezen geheel uiteen liepen en verschilden.

Het hoofdverschil tusschen deze beide

Kerken kwam ten principale aanstonds hierin uit, dat in de Christelijke beedeeling, en met name in de beedeeling der Reformatie, de Kerken een geheel zelfstandig karakter droegen, terwijl ze in Israël met het ciuele of burgerlijke leven niet slechts verbonden waren, maar door dit burgerlijk leven geheel werden beheerscht en er zelfs een deele in opgingen. Waar men zich alleen voor te wachten heeft is, dat men niet onze scheiding of vermenging van Kerk en Staat op het toenmalig Israël overbrengt. Er viel in die oude dagen onder Israël toch niet aan te twifelen, of geheel het Staatsleven van Israël trad eeniglijk in het leven, om de Kerke Gods te dienen. Er was in Israël niet een burgerlijke Volksstaat, die als zoodanig een zelfstandig karakter droeg, en waarin dan enkele geloovigen een Kerkelijk leven tot enkele brachten. Het enig doel, dat bij de vromen van Israël als volk op den voorgrond had gestaan, werd toch eeniglijk gevonden in de scheiding en schifting, die 't Gode beliefd had tusschen zijn heilig volk en de Heidsche volken in het leven te roepen. De Heidsche volken vervolgden hun eigen levensweg, en werden enkel door de Gemeene Gratie nog ten deele van het volksbederf afgehouden. Israël daarentegen was eeniglijk en uitsluitend als volk in het leven geroepen, om tegenover de Heidsche volken een aan God verbonden volk voor te stellen, in dit afgezonderde volk het heilige saam te trekken, en zoo een toekomst voor te bereiden, waarin de Messias, niet als profeet, maar als Redder der menscheid, zich met een bepaald daartoe verordineerd volksbestaan verbond.

Er kan daarom geen sprake van zijn, dat het aloude Israël alsnu in nieuwen vorm zou optreden, om straks alle volken der buitenwereld aan zich te trekken en ze te zaligen. In de dagen des Ouden Verbonds was Israël als een in zich zelf afgesloten volk tegenover de heidenwereld geplaatst, en moest derhalve als zoodanig een dubbel karakter bezitten. Het moest eenzijdig een eigen volksleven hebben, en dit eigen volksleven moest door de bedeeling van Mozes steeds beheerscht worden. Het moest niet zijn een volksleven gelijk het in Babel, in Rome of Griekenland bestond, maar 't moest zich veel eer openbaren als een volksleven dat, van geheel eigen zucht, er op ingericht was, om de Kerk in zich op te nemen en de latere doorbreking van de Kerk over de geheele wereld mogelijk te maken. De enge, vaste band tusschen Staat en Kerk was hier alzoo volstrekt onvermijdelijk. Het kon niet een Kerk op eigen territoir, van eigen formatie en onder eigen beheer zijn. Dan toch had die Kerk, waar dan ook, op een eiland een geheel eigen bestaan moeten ontwikkelen, doch om tengevolge van die positie dan ook straks geheel ongeschikt te zijn om alle volken der aarde geestelijk te verrijken. De Kerk moest, om haar eigen karakter te behouden en te kunnen ontwikkelen, een eigen huis bewonen, en dit huis moest gebouwd zijn uit geheel dezelfde bouwstoffen, die voor den volksbouw in de Heidenwereld geëindigd hadden. Het moest altoos op het Paradijs en op den zondvloed teruggaan, niet om iets aparts, zonder wereldverband, in 't leven te roepen, maar om geheel omgekeerd dienstbaar te zijn aan de vervulling der belofte, die eens Abraham ontving, dat in hem alle geslachten des aards zouden gezegend worden. Vandaar de noodzakelijkheid, dat de Kerke Gods geheel afgescheiden van de Heidensche volken moest optreden, maar toch anderzijds door een tastbare volksformatie met het volksleven der geheele menscheit in verband moest blijven staan. Drie mogelijkheden deden zich hier voor. De Kerk kon óf optreden buiten alle verband met het volksleven, en had dan op een geïsoleerd eiland zich moeten openbaren en zich geheel van onze wereld moeten afscheiden; of ze kon zich openbaren in een Heidensche omgeving, zooals Israël in Egypte een tijdlang in het land Gosen een schier geïsoleerd bestaan had, doch dan kon ze geen doortastenden invloed op geheel het wereldleven uitoefenen, en zou ze in haar isolement zijn ondergegaan; of eindelijk de Kerk moest een eigen territoir, een eigen volksmilieu en een eigen bestand vinden, om aldus te rijpen en den vereischten vorm te erlangen, en dan kon het ten slotte Gods believen, de Kerk van dat vaste milieu los te maken, en haar met zegende macht onder alle volken der wereld te doen uitgaan.

Het laatste of derde nu was reeds aan Abraham geopenbaard als de weg, diene Heere verkoren had. Een eigen volk zou 't zijn, doch dan ook een volk dat in verband bleef met heel ons menschelijk ge-

